

Pivovar

Partneři projektu: Cistercian landscape of Vyšší Brod (Czech Republic) — Změněno: 4.7.2020 — ID: 189

Obec / město:	Vyšší Brod
Cistercian Landscape:	Vyšší Brod
Stav:	existující
Funkční oblast:	provozovny
Typ prvku:	pivovar
Převažující časová vrstva (obecně):	novověk (18. / 19. stol.)
Převažující časová vrstva (přesně):	novověk (1800-1871)
Ochrana:	kulturní památka
Využití:	nevyužíváno

Formální popis: Klášterní pivovar.

Kulturně
historická
analýza:

Původní klášterní pivovar přestavěný v 19. století.

Jednou z hospodářských výsad vyšebrodského kláštera bylo právo várečné. Pivovar je zde poprvé zmiňován v r. 1380 v souvislosti s nástupem opata Petra a převzetím jeho funkce po opatovi Otovi III. Lze předpokládat, že v té době již plně funkční pivovar byl založen před r. 1380 jako součást hospodářského dvora u kláštera. Pivo zpočátku vařili sami mniši. V polovině 15. století jsou uváděni sládci Mikuláš, Jakub a Friedrich. V klášteře se vařilo tmavé pivo zvané také červené a světlé zvané též bílé nebo bílé pivo. Hlavní suroviny pro vaření piva ječmen a chmel byly místní. Chmelnice byly zřizovány převážně poblíž klášterních dvorů. Voda byla do pivovaru přiváděna z Opatského kanálu.

V r. 1636 opat Jiří Schrott (1631-1641) koupil od vyšebrodského měšťana Jiřího Mammermüllera Panský dům a zřídil v něm hostinec, kde se klášterní pivo čepovalo. Prvním hostinským zde byl Michal Schulz. Později v letech 1868-1869 v Panském domě klášter založil hostinec u Zlatého kříže.

10. června 1709 za opata Stanislava Preifalka (1695-1721) zachvátil celý klášter požár, při němž vyhořel i pivovar a ostatní hospodářské objekty. Náklady na obnovu kláštera činily úhrnem 31 518 zlatých. Za opata Leopolda Wackarže (1857-1901) byl pivovar zvětšen, byla postavena nová sladovna a lednice. Koncem 19. století se v pivovaru vařilo více jak 5000 hektolitrů piva a v té době byl jeho jediným konkurentem v oblasti, co se týče objemu produkce, měšťanský pivovar v Českém Krumlově. Další přestavbu pivovaru provedl opat Bruno Pammer (1902-1924) a k poslední modernizaci podle tehdejších požadavků došlo v r. 1929 za opata Tecelina Jaksche (1925- 1954). Nutno dodat, že prakticky po celou dobu své existence byl pivovar provozován klášterem ve vlastní režii.

Kromě pivovaru ve Vyšším Brodě klášter ještě provozoval pivovary v Komařicích, Vracově, Habří a ve Sklářích u Hořic na Šumavě (zřejmě ve dvoře Glashof). Pivovar ve Sklářích byl založen v r. 1651 za opata Jiřího III. Wendschuha, rytíře ze Zdiře (1641-1668). Předtím hořičtí měšťané měli od r. 1619 svůj vlastní pivovar, ale již v r. 1627 jim bylo po zásahu Jana Jiřího z Eggenberku, majitele krumlovského panství právo várečné odebráno, čímž skončila existence hořického pivovaru. Eggenberkové neuznávali předchozí úmluvy, co se týče práva várečného na vyšebrodském klášterním panství mezi klášterem a Rožmberky, resp. jejich nástupci Švamberky, kteří měli nad klášterem ochranné právo (patronát). Eggenberkové, kteří v r. 1623 převzali krumlovské panství, tento patronát neuznali a s panstvím vyšebrodského kláštera nakládali jako s integrovanou součástí svého panství, což jim mimo jiné umožnilo zasahovat do vaření, distribuce a prodeje piva na klášterním panství např. tím, že klášterním poddaným bylo nařízeno, že mají brát pouze knížecí pivo. V těchto sporech se významně angažoval opat Jan IV. Clavey (1669-1687), kterému kníže Jan Kristián z Eggenberku v r. 1669 poručil pivovar ve Sklářích uzavřít a poddaným nařídil, aby pili pivo pouze z knížecího pivovaru v Černé v Pošumaví. Opat neuposlechl, protože uzavření pivovaru by znamenalo výrazný zásah do klášterních příjmů. Do té doby od r. 1651 bylo totiž ve Sklářích vyčepováno 3625 sudů. Nicméně v r. 1673 vydalo pražské gubernium dvorský dekret, podle něhož musel klášter pivovar uzavřít. Nakonec kníže nechal rozbít pivní sudy a zničit celé zařízení pivovaru ve Sklářích. Přes veškeré stížnosti opata byl nakonec vydán v r. 1675 císařský dvorský dekret, který přiznal knížeti várečné právo navždy. Spory s Eggenberky ohledně prodejních míst pokračoval ještě na počátku 18. století. Po nich r. 1719 získali krumlovské panství Schwarzenberkové.

Přes veškeré tyto peripetie si klášterní pivovar ve Vyšším Brodě uchoval po dobu existence své výsadní postavení v oblasti. K významným změnám došlo po r. 1945, kdy Vyšší Brod a okolí muselo opustit německé obyvatelstvo a pivovar fungoval pod národní správou. Jeho provoz byl definitivně ukončen v r. 1948. Důvodem nebyly jenom odbytové a provozní problémy, ale také to, že se jednalo o církevní pivovar. V r. 1950 bylo z pivovaru odvezeno vnitřní vybavení a zařízení. Od té doby budovy pivovaru postupně chátraly. Zdevastované objekty pivovaru se nacházejí v centrální části hospodářského dvora kláštera. Nejstarší budovou je bývalá sladovna, která pochází ze 16. století. Převážná část dalších objektů pochází z konce 19. století. V r. 1996 byl pivovar prohlášen NKP.

Kulturně
historický
význam:

Historický objekt s doloženým várečným právem.

Možnosti
ochrany a
péče:

Chráněná památka

Literatura:

Dějiny kláštera Vyšší Brod v Čechách, Dr. P. Dominik Kaindl OCist., Gloriet 2008, s. 62, 63, 73, 75, 78, 118 - 120, 135, 136

Archivní
prameny:

-

Ústní
tradice: -

Online Cisterciácký klášter Vyšší Brod - www.klastervyssibrod.cz
zdroje: Historie regionu Vyšebrodsko - www.encyklopedie.ckrumlov.cz

© David Mičan

Budova bývalého klášterního pivovaru, 2020

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

© Jiří Gébr

Budova bývalého klášterního pivovaru, 2020

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

© David Mičan

Bývalý klášterní pivovar - pozůstatky vnitřního zařízení, 2020

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

© Jiří Gébr

Znak vyšebrodského kláštera

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

Urheber- und Nutzungshinweise | Copyright:

Die Rechte an den Texten und Bildern dieses digitalen Angebots liegen bei den jeweiligen Erfassern und dem Projekt Cisterscapes. Für einzelne Medien gelten die dort zusätzlich angegebenen Lizenzbedingungen. Eine kommerzielle Nutzung sowie die Verwertung und Weitergabe an Dritte bedarf der Zustimmung des Erfassers und des Projektpartners Cisterscapes.

The rights on the texts and images of this digital offer belong to the respective authors and the Cisterscapes project. For individual media, additional license conditions that have to be specified corresponding to them apply. A commercial use as well as the utilization and passing on to third parties requires the consent of the author and the project partner Cisterscapes.

Empfohlene Zitierweise | Recommended citation style:

"Pivovar". In: Cisterscapes, URL: <https://cisterscapes.geoway.de/element/189> (Abgerufen: 12.11.2020)

Gefördert durch das Bayerische Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten und den Europäischen Landwirtschaftsfonds für Entwicklung des ländlichen Raums (ELER) sowie durch die Oberfrankenstiftung. Mit freundlicher Unterstützung des Erzbistums Bamberg und des Bistums Würzburg.

